

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра міжнародних економічних відносин

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Петрушенко Ю.М.

(підпис) (прізвище та ініціали)

_____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини»

на тему «ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ

ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР»

Здобувача вищої освіти 4 курсу

(номер курсу)

групи МЕ-91а

(шифр групи)

(підпис)

Е.Г. Джобава

(ініціали, прізвище)

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Керівник ст. викладач, к.е.н.

(посада, науковий ступінь)

(підпис)

А.С.Воронцова

(ініціали, прізвище)

Суми – 2023 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра міжнародних економічних відносин

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

(спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»)

здобувачу 4 курсу, групи МЕ-91а

(номер курсу) (шифр групи)

Джобава Ельдару Георгійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи: «Економічна безпека України: європейський інтеграційний вектор» затверджена наказом по університету від «11» травня 2023 року №0484-VI
2. Термін подання здобувачем закінченої роботи «06» червня 2023.
3. Мета кваліфікаційної роботи: встановлення теоретичних та практичних засад формування та зміцнення економічної безпеки України у контексті європейського інтеграційного вектору.
4. Об'єкт дослідження: фактори та процеси, що впливають на формування економічної безпеки країни у контексті європейського інтеграційного вектору.
5. Предмет дослідження: економічна безпека країни у контексті європейського інтеграційного вектору її розвитку.
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах наукових праць вітчизняних та зарубіжних авторів, науково-популярних джерел, законодавчих та нормативних актів, бази статистичних даних (Державної служби статистики України, Національного банку України, Світового Банку), звітів міжнародних організацій (Міжнародний Червоний Хрест, Світовий Економічний Форум, Рада Європи та Європарламент) тощо.
7. Орієнтовний план кваліфікаційної бакалаврської роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети.

Розділ 1: Теоретичні засади формування економічної безпеки країни – 05.05.2023 р.

У розділі 1: розглянуто теоретичну сутність та складові економічної безпеки країни, виявлено основні внутрішні та зовнішні загрози її формування.

Розділ 2: Особливості забезпечення економічної безпеки України в контексті євроінтеграції – 23.05.2023 р.

У розділі 2 проведено аналіз сучасного стану економічної безпеки в Україні під час перехідного періоду при процесі євроінтеграції, та охарактеризовано перспективи та проблеми зміцнення економічної безпеки України в системі ЄС.

Розділ 3 Аналіз перспектив ймовірної зміни системи економічної безпеки України в контексті євроінтеграції – 01.06.2023 р.

У розділі 3 проаналізовано перспективи ймовірної зміни системи економічної безпеки України в контексті європейської інтеграції на прикладі досвіду Польщі та Хорватії.

8. Консультації щодо роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Воронцова А.С., старший викладач кафедри МЕВ	05.04.2023 р.	05.04.2023 р.
2	Воронцова А.С., старший викладач кафедри МЕВ	24.04 2023 р.	24.04 2023 р.
3	Воронцова А.С., старший викладач кафедри МЕВ	06.05.2023 р.	06.05.2023 р.

9. Дата видачі завдання: «05» квітня 2023 року

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр

на тему

«ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР»

здобувача Джобава Ельдара Георгійовича

Основний зміст кваліфікаційної бакалаврської роботи викладено на 40 сторінках, зокрема список використаних джерел із 41 найменувань, який розміщено на 5 сторінках. Робота містить 4 таблиць, 12 рисунків, а також 4 додатка, розміщених на 4 сторінках.

Європейський інтеграційний вектор відіграє ключову роль у забезпеченні національних інтересів України, створюючи сприятливі умови для стабільного економічного та соціального розвитку та зміцнення її конкурентоспроможності. Проте надзвичайно важливим викликом для України є підтримання та зміцнення економічної безпеки країни під час процесу євроінтеграції. Актуальність цієї теми виникає з необхідності аналізу процесів євроінтеграції та їхнього впливу на економічну безпеку України, допомагає визначити перспективи розвитку країни та знайти шляхи підвищення конкурентоспроможності на міжнародному ринку

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи полягає у встановленні теоретичних та практичних засад формування та зміцнення економічної безпеки України у контексті європейського інтеграційного вектору.

Мета роботи реалізується шляхом виконання наступних завдань:

- дослідити сутність та основні складові економічної безпеки країни;
- виявити основні загрози економічної безпеки України;
- проаналізувати сучасний стан економічної безпеки в Україні;
- оцінити перспективи та проблеми зміцнення економічної безпеки України в системі Європейського Союзу;

– сформувані перспективи ймовірної зміни системи економічної безпеки України в контексті євроінтеграції.

У процесі дослідження залежно від цілей і завдань були використані відповідні методи дослідження економічних процесів, серед яких аналіз та синтез, групування та узагальнення (при дослідженні теоретичних засад сутності та складових економічної безпеки країни та виявленні її основних загроз), індукція, дедукція, наукове абстрагування та логічне узагальнення (при оцінці проблем зміцнення економічної безпеки України в системі ЄС та перспектив ймовірної зміни системи економічної безпеки України в контексті євроінтеграції), табличний та графічний методи (при аналізі сучасного стану економічної безпеки в Україні, Польщі та Хорватії).

Отримані результати кваліфікаційної бакалаврської роботи:

1. Економічна безпека країни визначається як здатність економіки ефективно функціонувати, адаптуватись до змінних зовнішніх умов, забезпечувати достатній рівень зайнятості, соціальний захист та зростання життєвого рівня населення. Основні дії з забезпечення економічної безпеки складаються з стабільності фінансово-кредитної системи, розвитку інфраструктури, конкурентоспроможності господарського сектору та залучення іноземних інвестицій.

2. Основними зовнішніми та внутрішніми загрозами для економічної безпеки України в нинішніх умовах є російська агресія, корупція, економічна нестабільність, недостатній розвиток інфраструктури та загрози кібербезпеці.

3. Після проведення аналізу поточного стану економічної безпеки України виявлено наявність численних викликів і проблем, які вимагають негайного уваги та вирішення. Існує певна негативна тенденція деяких показників економічної безпеки (капітальних інвестицій та частки інноваційної продукції в усіх відвантажених товарах), які наближаються до критичних значень, однак загальна негативна тенденція більше пов'язана з зовнішніми факторами, зокрема збройною агресією з боку Російської Федерації, ніж з внутрішніми. Це можна розглядати як позитивне зрушення.

4. Важливість європейської інтеграції для забезпечення економічної безпеки держави виявляється у створенні сприятливих умов для стабільного економічного зростання, притягання зарубіжних інвестицій, збільшення конкурентоспроможності та розширення торговельних зв'язків. П. Використання досягнень та стандартів ЄС в галузі економічної безпеки допомагає зміцнити резерви та забезпечити стійкість української економіки.

5. Вивчаючи перспективи можливої зміни системи економічної безпеки України в контексті процесу євроінтеграції, можна прийти до висновку, що подальша інтеграція з Європейським Союзом відіграє ключову роль у поліпшенні економічної безпеки країни. Аналіз показників економічної безпеки Польщі та Хорватії підтверджує позитивний вплив євроінтеграції як на економічну безпеку країни, так і на загальний економічний розвиток.

Одержані результати можуть бути використані для розробки стратегії зовнішньоекономічного розвитку України та для формування та підтримування стабільної системи економічної безпеки України.

Результати апробації основних положень кваліфікаційної бакалаврської роботи розглядали на IV Міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародні економічні відносини та сталий розвиток» (19 травня 2023 року, м. Суми, Україна).

Ключові слова: ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА, ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ, УКРАЇНА, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ, ЗАГРОЗИ.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2023 рік

Рік захисту роботи – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ	10
1.1 Економічна безпека країни: економічна сутність та основні складові.....	10
1.2 Основні загрози економічної безпеки України.....	14
2 ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	18
2.1 Аналіз сучасного стану економічної безпеки в Україні.....	18
2.2 Перспективи та проблеми зміцнення економічної безпеки України в системі Європейського Союзу.....	23
3 АНАЛІЗ ПЕРСПЕКТИВ ЙМОВІРНОЇ ЗМІНИ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	27
ВИСНОВКИ.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	41
ДОДАТКИ.....	46

ВСТУП

Україна є суверенною державою, що має значний потенціал для довгострокового економічного та соціального розвитку. Однак, її економічна безпека стоїть перед суттєвими викликами та загрозами, серед яких варто виділити військову збройну агресію зі сторони РФ, світові фінансові кризи та їх наслідки, пандемію COVID-19, корупцію та інші. Вступ до Європейського Союзу (ЄС) та підписання угод про асоціацію відкривають нові можливості для поліпшення економічної ситуації в країні. Вивчення ефектів європейського інтеграційного вектору на економічну безпеку України, як ключового фактору для стабільного розвитку країни та підвищення життєвого рівня населення, є важливим для розуміння та аналізу перспектив розвитку країни.

Теоретичні та емпіричні основи економічної безпеки країни розкривалися в численних дослідженнях зарубіжних та вітчизняних науковців, серед яких слід виділити Narboy K., Faridakhon K., Shakhzod S., Matviyets O., Варналія З.С., Гнатенко В., Козаченко Г. В., Кузенко Т. Б., Онищенко С. В., Третяк В. В. тощо. Окрема частина наукового доробку присвячена питанням європейської інтеграції України в ЄС, серед якого доцільно виділити роботи науковців Мартинова А.Ю., Нікішина, Е. В., Резніка О. М. Попри це, спостерігається обмежена кількість робіт, що комплексно досліджували значення євроінтеграційного вектору у забезпеченні економічно безпеки країни.

Об'єктом дослідження є фактори та процеси, що впливають на формування економічної безпеки країни у контексті європейського інтеграційного вектору.

Предметом дослідження є економічна безпека країни у контексті європейського інтеграційного вектору її розвитку.

Метою кваліфікаційної роботи є встановлення теоретичних та практичних засад формування та зміцнення економічної безпеки України у контексті європейського інтеграційного вектору.

Для досягнення мети в роботі поставлені наступні завдання:

- дослідити сутність та основні складові економічної безпеки країни;
- виявити основні загрози економічної безпеки України;
- проаналізувати сучасний стан економічної безпеки в Україні;
- оцінити перспективи та проблеми зміцнення економічної безпеки України в системі Європейського Союзу;
- сформулювати перспективи ймовірної зміни системи економічної безпеки України в контексті євроінтеграції.

У процесі дослідження залежно від цілей і задач використовувались відповідні загальнонаукові та емпіричні *методи дослідження*, серед яких: аналізу та синтезу, групування та узагальнення (при дослідженні теоретичних засад сутності та складових економічної безпеки країни та виявленні її основних загроз), індукції, дедукції, наукового абстрагування та логічного узагальнення (при оцінці проблем зміцнення економічної безпеки України в системі ЄС та перспектив ймовірної зміни системи економічної безпеки України в контексті євроінтеграції), табличний та графічний методи (при аналізі сучасного стану економічної безпеки в Україні, Польщі та Хорватії).

Інформаційною базою роботи є наукові праці вітчизняних та зарубіжних авторів, науково-популярні джерела, законодавчі та нормативні акти, бази статистичних даних (Державної служби статистики України, Національного банку України, Світового Банку), звіти міжнародних організацій (Міжнародний Червоний Хрест, Світовий Економічний Форум, Рада Європи та Європарламент) тощо.

Практичне значення одержаних результатів полягає в апробації матеріалів дипломної роботи на IV Міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародні економічні відносини та сталий розвиток» (19 травня 2023 року, м. Суми, Україна).

Робота складається з вступу, 28 сторінок основного тексту, висновків, списку використаних джерел та чотирьох додатків.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

1.1 Економічна безпека країни: сутність та основні складові

У сучасному світі, економічна безпека країни є ключовою передумовою її сталого довгострокового розвитку. Вона охоплює широкий спектр економічних, фінансових, соціальних і інших аспектів, які впливають на добробут і безпеку національної економіки. На сьогоднішній день, економічна безпека країни стає особливо актуальною, оскільки політична нестабільність та надзвичайні події, глобалізація, інформаційні технології та інші фактори значно підвищили ризики для економічної стійкості країн.

Економічна безпека є важливим компонентом національної безпеки, оскільки неврівноважена економіка може призвести до соціальної та політичної нестабільності. З іншого боку, стабільна економіка може забезпечити ресурси для зміцнення національної оборони та інших аспектів національної безпеки. У внутрішній політиці та міжнародних відносинах, національна економічна безпека визначається в першу чергу здатністю країни дотримуватися вибраної політики щодо розвитку власної економіки [22, 30, 37].

В історичному контексті завойовування націй спричинювало збагачення завойовників через грабiж, доступ до нових ресурсів та розширення торгівлі завдяки контролю над економікою підкорених націй. У сучасній складній системі міжнародної торгівлі, що характеризується багатонаціональними угодами та взаємною залежністю, наявність природних ресурсів та потужностей для виробництва та розподілу є важливим. Це змушує багатьох експертів вважати економічну безпеку такою ж важливою, як і військову політику держави.

Явище економічної безпеки є достатньо складним та комплексним, яке може включати багато різноманітних складових. Проаналізуємо основні підходи до розуміння економічної безпеки держави в Додатку А. Таким чином, до головних завдань економічної безпеки країни можна віднести забезпечення стійкості

макроекономічного середовища, захист національної валюти, забезпечення стабільності банківської системи, ефективне управління державними фінансами, створення ефективної системи соціального захисту населення, розвиток інноваційної та конкурентоспроможної економіки та інше. Кожна з цих складових має свій внесок у забезпечення економічної безпеки країни, тому важливо уважно аналізувати кожен з них та вживати належні заходи для їх забезпечення [30, 31].

Економічна безпека може бути розглянута в двох аспектах: внутрішньому та зовнішньому. Внутрішня економічна безпека пов'язана з забезпеченням стабільності економіки в межах країни та її захисту від внутрішніх загроз. До внутрішніх загроз можна віднести недостатню ефективність управління економікою, нестабільність валютного курсу, високу інфляцію, боргову кризу, незадовільний рівень життя населення, недостатній рівень розвитку підприємництва та інше. Зовнішня економічна безпека пов'язана з захистом національних інтересів у міжнародній економічній арені та забезпеченням економічної безпеки країни в умовах глобалізації світової економіки. Зовнішні загрози можуть включати економічний тиск з боку інших країн, конкуренцію на світових ринках, залежність від зовнішніх постачальників ресурсів, міжнародні санкції та інші фактори [10].

В контексті євроінтеграції, що є наразі одним з найважливіших векторів розвитку України, виникають закономірні запитання щодо державного регулювання економічної безпеки як ЄС так і країн, які мають наміри ввійти до нього. Реалізація основних завдань європейської економічної політики зумовила створення спільного ринку, що передбачає стабільний і гармонійний розвиток економіки та рівня та якості життя громадян і забезпечення економічної та суспільної єдності [21, 40].

В Україні регулювання економічної безпеки держави здійснюється Міністерством економічного розвитку і торгівлі, а на законодавчому рівні – методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України № 1277 [32]. Відповідно, економічна безпека формується з наступних складових (рис. 1.1).

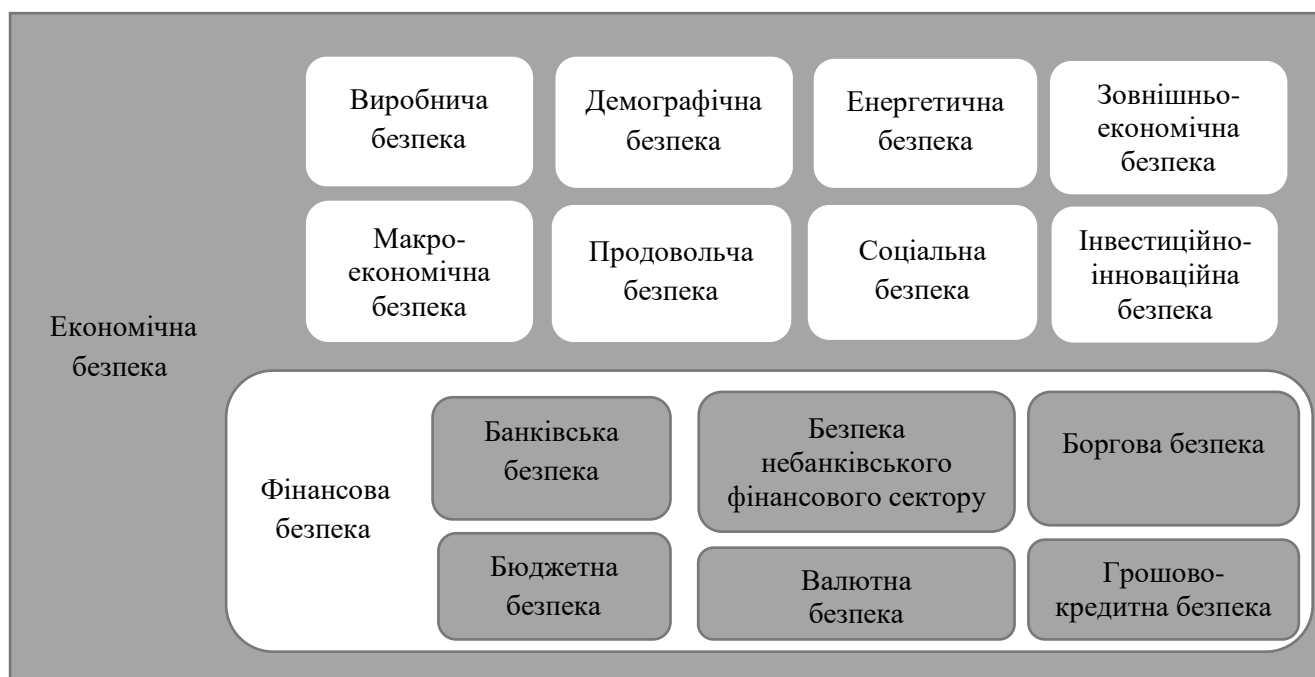

Рисунок 1.1 – Складові економічної безпеки країни

Джерело: методичні рекомендації № 1277 [32].

Кожен тип безпеки має свої особливості та завдання, але всі вони спрямовані на забезпечення стійкого розвитку економіки та захисту національних інтересів. Так, наприклад, виробнича безпека пов'язана з максимально ефективним використанням виробничих потужностей, демографічна – з розвитком країни з урахуванням демографічних інтересів, енергетична – з ефективним використанням енергетичних ресурсів, зовнішньоекономічна – з мінімізацією збитків держави від зовнішніх економічних чинників, тощо [28, 32].

Зважаючи на основні складові економічної безпеки країни можна визначити її основні цілі – підтримання балансу між розвитком економіки та забезпечення рівноваги всіх її складових через те, що ці складові є взаємопов'язаними і вимагають системного підходу до забезпечення економічної безпеки країни.

Зазвичай система економічної безпеки включає кілька напрямів, які відображають різні аспекти вивчення об'єкта. Таким чином, систему економічної безпеки країни можна розглядати з розбивкою на чотири сфери: реальна економіка, соціальна сфера, валютно-фінансова сфера та зовнішньоекономічна сфера [5].

Проте, для подальшого аналізу економічної безпеки країни у роботі виділено тільки дві групи показників економічної безпеки: реальні показники та фінансово-валютні показники (реальна економіка та фінансовий сектор економіки). Соціальні показники (середня тривалість життя; середня розрахункова кількість дітей на одну жінку; тощо) недоцільно використовувати для вимірювання економічної безпеки через те, що ці показники не формують та не описують економічну безпеку, і скоріше вимірюють соціально-економічний розвиток країни. Слід зазначити, що деякі показники пов'язані з економічною безпекою країни в таблиці відсутні, через неможливість їхнього прямого вимірювання або секретність цих показників (наприклад, річна частка ВВП, що спрямовується на державну безпеку та національну оборону, тощо). Показники зовнішньо-економічної сфери хоч і мають міжнародне значення, проте перш за все вони являють собою економічні показники, тому належать до реальної сфери економіки. Список використаних у роботі показників викладено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Основні показники економічної безпеки країни.

Реальна сфера економіки	Валютно-фінансова сфера
Обсяг ВВП	Загальний обсяг міжнародних резервів на кінець року, млрд дол
Середньорічні темпи зростання ВВП, %	Річний рівень інфляції, %
Обсяг інвестицій в основний капітал, % ВВП	Питома вага готівки поза банками в загальному обсязі грошової маси
Частка інноваційної продукції в усіх відвантажених товарах	Обсяг кредитів, % до ВВП
Сальдо зовнішньої торгівлі, % до ВВП	–

Показники економічної безпеки представляють собою ключові характеристики, які відображають загальний стан економічної системи в цілому, включаючи її стійкість і мобільність. Ці показники включають такі фактори, як зростання ВВП, рівень і якість життя більшості населення, темпи інфляції, структура економіки, майнове розшарування населення, криміналізація економіки, стан технічної бази господарства, витрати на науково-дослідні роботи, конкурентоспроможність, імпортна залежність, відкритість економіки та внутрішній і зовнішній борг держави.

Економічна безпека є системною концепцією, яка охоплює заходи та політики, спрямовані на забезпечення стабільності та стійкості економічного розвитку країни. Напрями економічної безпеки включають такі аспекти, як диверсифікація економіки та зменшення її залежності від одного основного сектора або зовнішніх джерел, забезпечення стійкості фінансової системи шляхом впровадження ефективного регулювання та нагляду, резервування банківської системи, а також розвитку механізмів для запобігання фінансовим кризам та мінімізації їх впливу на економіку.

1.2 Основні загрози економічної безпеки України

В умовах сучасного світу, де глобалізація, швидкі зміни технологій та висока конкуренція мають значний вплив на економічні процеси, важливо ретельно вивчити та розуміти ці загрози з метою розробки ефективних стратегій забезпечення економічної стійкості та безпеки країни.

Відповідно до визначення економічної безпеки на законодавчому рівні вона розглядається як стан, що дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз. Під загрозами розуміються внутрішні та зовнішні чинники, які заважають стабільному функціонуванню економіки та потребують мінімізації шляхом запровадження системи запобіжних заходів [28].

При цьому, внутрішні загрози економічній безпеці країни можуть включати такі чинники, як корупція, неефективна державна політика, нерівномірний розвиток регіонів, низький рівень конкурентоспроможності виробників, відсутність кваліфікованої робочої сили тощо. Зовнішні загрози можуть мати форму економічної агресії з боку інших країн, світових економічних криз, політичної нестабільності в інших країнах, природних катастроф тощо [14]. Їх групування та систематизація наведена в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Групування основних загроз економічній безпеці країни

Внутрішні загрози економічній безпеці країни	Зовнішні загрози економічній безпеці країни
Зменшення чисельності та старіння населення	Залишення моделі розвитку, що базується на експорті сировини
Відсталість технологічної бази більшості галузей, що знижує конкурентоспроможність	Значна залежність від змін зовнішньоекономічної ситуації
Високий рівень інфляції	Недостатня захищеність національної фінансової системи від іноземних нерезидентів та спекулятивного капіталу
Витіснення вітчизняних товарів з ринку зарубіжними постачальниками	
Недостатня інвестиційна активність	Високий рівень зовнішнього боргу
Корупція на всіх рівнях та тіньова економіка	Занадто відкрита економіка, яка недостатньо захищена від конкуренції з-за кордону
Низький контроль витрат державних та регіональних бюджетів	Відсталість у розробці та впровадженні перспективних технологій
Несвоєчасне прийняття законодавчих актів, що регулюють економічні відносини	Інформаційні війни
Недостатня кількість стратегічно значних резервів матеріальних благ для забезпечення економічної безпеки держави	Природні та техногенні фактори

Джерело: [12, 14]

У 2020-2021 роках пандемія COVID-19 стала основною загрозою економічній безпеці на всіх рівнях суспільної ієрархії через панічні настрої та карантинні обмеження. Це призвело до зниження світового ВВП на 3,5% у 2020 році. Незважаючи на те, що у 2021 році невизначеність зменшилася і більшість країн виходили з коронавірусної кризи на початку 2022 року, існували загрози економічній безпеці держави, такі як дефіцит бюджету, розриви у виробничих і логістичних зв'язках, втрата звичного бізнес-середовища, цінова нестабільність, інфляція, міграція і т.д. Проте російське повномасштабне вторгнення на початку 2022 року мало значно більший вплив як на Україну, так і на світову ситуацію, ніж пандемія, і призвела до загострення ризиків війни та дисбалансів у транспортних і логістичних мережах. Це також спричинило швидкий ріст вартості енергетичних і споживчих ресурсів [7, 19].

Внутрішні та зовнішні загрози економічній безпеці країни є взаємопов'язаними та можуть взаємодіяти між собою. Як приклад: внутрішні проблеми, такі як недостатня інвестиційна активність або відсталість технологічної бази, можуть знижувати конкурентоспроможність країни на міжнародному ринку,

що стає зовнішньою загрозою. Зростаючий зовнішній борг або залежність від змін зовнішньоекономічної ситуації також можуть поглиблювати внутрішні проблеми та впливати на економічну безпеку країни. Тому, для забезпечення стійкого розвитку економіки, важливо враховувати і аналізувати як внутрішні, так і зовнішні загрози, а також приймати комплексні заходи для їх запобігання та мінімізації впливу на економіку країни. Наприклад, неефективне державне регулювання в умовах глобалізації може призвести до появи та реалізації зовнішніх загроз економічній безпеці держави [41].

Під впливом глобальних змін виникли ризики збільшення вартості життя, включаючи інфляцію, відтік капіталу, торговельні війни, які були зумовлені пандемією та російською агресією, що призвело до зростання цін на продовольство та енергоносії. В експертній доповіді Всесвітнього економічного форуму наведені найбільш небезпечні ризики економічної безпеки України, такі як гостра криза товарного постачання, міждержавний конфлікт на території України, масштабна вимушена міграція, кіберризики та переміщення робочих місць, що виникнули у наслідок широкомасштабної агресії РФ [8].

Згідно з дослідженням European Parliamentary Research Service, у 2022 році Україна зіткнулася з зростаючою загрозою кібератак, які були спрямовані на різні сфери життя країни, включаючи служби зв'язку, фінансові сайти та електромережі. Поміж таких атак, відбувались крадіжки даних та використання deepfake, що намагалися перешкодити доступу до послуг, спрямованих на потреби біженців, ліків, продуктів харчування та гуманітарної допомоги. Ці загрози мають потенціал знищити фінансову та енергетичну інфраструктуру України, а також серйозно підірвати її економіку та соціальну стабільність [34].

Системні внутрішні загрози економічній безпеці України, які накопичувалися протягом тривалого періоду, включають такі фактори, як руйнація виробничих сил, падіння виробництва, скорочення бюджетних надходжень, криза внутрішнього попиту, збільшення податкового тиску, відсутність ресурсів для технологічного відновлення та підвищення конкурентоспроможності підприємств, проникнення та масштабне поширення корупції в усіх сферах національної

економіки, недобросовісна конкуренція без відповідних механізмів стримування з боку держави, відсутність ефективного захисту прав та ринкових свобод підприємців у легальному нормативно-правовому полі, рейдерство та інші інституційні деформації. Ці загрози є системними і відображають проблеми, що виникають в національній економіці та можуть вплинути на її стійкість та здатність до зростання в майбутньому. Узагальнюючи вище сказане, поточні загрози економічній безпеці України наведені у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Поточні загрози економічній безпеці України

Загрози економічній безпеці України:	Опис:
російська агресія	російська федерація використовує військову силу та гібридні методи для здобуття контролю над українськими територіями, що призводить до загострення економічних проблем та зниження інвестиційної привабливості країни.
Корупція та недостатній рівень правової культури	Корупція в Україні є серйозним проблемою, яка створює перешкоди для розвитку бізнесу та знижує інвестиційну привабливість країни. Недостатній рівень правової культури також сприяє незаконним діям, таким як рейдерство та недбале ставлення до інтелектуальної власності.
Нестабільність міжнародного економічного середовища	Україна відчуває вплив глобальних економічних процесів, таких як кризи в світовій економіці, торговельні війни та економічні санкції, які можуть призвести до зменшення обсягів зовнішньої торгівлі та збільшення залежності від зовнішніх ринків.
Недостатня інфраструктура та розвиток технологій	Україна має проблеми з недостатньою інфраструктурою, що обмежує можливості розвитку бізнесу та залучення інвестицій. Також, відставання в галузі технологій може призвести до зменшення конкурентоспроможності національної економіки.
Загрози кібербезпеці та кібератаки	Крадіжка даних та технологія deepfake можуть мати серйозні наслідки для економічної безпеки України, зокрема для фінансової стійкості та національної безпеки.

Аналізуючи основні загрози економічній безпеці України, можна зробити висновок, що країна стикається з комплексом внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на її економічну стійкість та розвиток. Для забезпечення стійкого розвитку України необхідно ефективно вирішувати ці загрози шляхом впровадження адекватних стратегій, політик та заходів, що спрямовані на зміцнення економічної безпеки країни та створення сприятливих умов для її економічного розвитку.

2 ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

2.1 Аналіз сучасного стану економічної безпеки в Україні

Процес інтеграції з ЄС є важливим кроком для майбутнього економічного та соціального розвитку України, забезпечення її конкурентоспроможності на світових ринках та успішного післявоєнного відновлення. Проте, під час перехідного періоду, Україна повинна вирішити низку внутрішніх проблем та загроз, які можуть виникнути під час зближення її економіки з європейською.

Аналіз сучасного стану економічної безпеки в Україні є важливим завданням для розуміння та вирішення цих викликів. Розглянемо основні показники економічної безпеки України за 2017 – 2021 роки в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні показники економічної безпеки України

Показник	2017	2018	2019	2020	2021
Обсяг ВВП, млрд. дол. США	112,09	130,89	153,88	156,62	200,09
Темпи зростання ВВП, %	2,36	3,49	3,20	-3,75	3,40
Темп приросту ВВП країн, що розвиваються %	5,18	4,89	3,92	-1,68	6,65
Різниця темпу приросту ВВП України з середнім ВВП країн, що розвиваються	-2,82	-1,40	-0,72	-2,07	-3,25
Обсяг інвестицій в основний капітал, % ВВП	3,28	3,80	3,77	0,19	3,98
Частка інноваційної продукції в усіх відвантажених товарах	6,17	5,42	5,48	5,85	4,51
Сальдо зовнішньої торгівлі, % до ВВП	-3,10	-4,91	-2,68	3,36	-1,94
Загальний обсяг резервів (з золотом включно), млрд грн	18,81	20,82	25,32	29,14	30,97
Річний рівень інфляції споживчих цін, %	14,44	10,95	7,89	2,73	9,36
Обсяг кредитів, % до ВВП	58,69	50,62	41,46	43,30	35,29
Питома вага готівки поза банками в загальному обсязі грошової маси (M0/M3), відсотків	27,51	28,46	26,72	27,90	28,05

Джерело: [9, 27]

Показники обсягу та темпу зростання ВВП є одними із найбільш поширених вимірів економічного розвитку країни. Загальний обсяг ВВП України зріс з 112,09 млрд. доларів США в 2017 році до 200,09 млрд. доларів США в 2021 році, з темпом

зростання в 3,49% в 2018 році та 3,40% в 2021 році, що безумовно являє собою позитивну тенденцію.

Важливим є порівняння показників різниці темпу приросту ВВП та їх граничних значень (деталі наведено в Додатку Б, таблиці Б.1). Станом на 2017 рік економічне становище України знаходилось у критичному стані. У наступні роки цей показник коливався між незадовільним та небезпечним станом. У 2020 році показник досяг критичного рівня. Це передусім пов'язано з пандемією COVID-19 та як наслідок численними карантинними обмеженнями. У 2021 році темп приросту ВВП України повернувся до допандемічних показників, проте середній темп приросту ВВП країн, що розвиваються був на 3.25% вище.

Аналіз обсягу інвестицій в основний капітал показує те, що українська економіка має дуже малі обсяги інвестицій порівняно з ВВП, що свідчить про дефіцит фінансових ресурсів, які необхідні для розвитку та модернізації економіки, та непривабливість країни для інвесторів. У довгостроковій перспективі це призводить до обмеження розвитку виробничих потужностей, низької продуктивності і конкурентоспроможності економіки. Також, недостатність капітальних інвестицій у нові технології та інновації може призвести до відставання країни у глобальній конкурентній сфері.

Критичні показники капітальних інвестицій та частки інноваційної продукції в усіх відвантажених товарах пов'язані, бо низька частка інноваційної продукції свідчить про відсутність розвинутої інноваційної бази, що обмежує можливості росту та розвитку країни. Інноваційна база в Україні нерозвинута саме через критично низькі рівні капітальних інвестицій. Низький рівень інноваційної продукції скоріше за все призведе до залежності від імпорту технологій та високотехнологічної продукції, що може вплинути на зовнішньоекономічний баланс та збільшити країні витрати на імпорт, та в свою чергу зробити економіку України залежною від високорозвинених країн.

Низьке відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу для країни може свідчити вразливість перед зовнішніми фінансовими кризами, а також про:

– обмежену здатність країни погасити свій зовнішній борг та виконати свої фінансові зобов'язання, що в свою чергу може призвести до зменшення привабливості країни для іноземних інвесторів;

– обмежені можливості країни в ефективному валютному регулюванні та стабілізації валютного курсу. Така ситуація може підвищувати ризик валютних коливань та негативно впливати на зовнішню торгівлю та економічну стабільність.

Сальдо зовнішньої торгівлі у 2018 році мав позначення як «незадовільний», проте вже у 2019 році цей показник став задовільним, а у 2020 році – перевершив навіть граничні показники оптимального рівня. У 2020 році сальдо зовнішньої торгівлі було позитивним, проте це пов'язано з зменшенням імпорту через пандемію COVID-19, а не через збільшення обсягів українського експорту. У 2021 році цей показник був оптимальним.

Обсяг кредитів до ВВП показує задовільні та оптимальні значення. Слід зазначити, що занадто низькі значення вказують про зменшення кредитування у країні, що вказує на економічну затримку або повільне зростання. Також це може бути пов'язано зі зниженням попиту на кредит через недостатню ділову активність або низьку довіру до економіки, обмежену доступність фінансових ресурсів для підприємств та домогосподарств, високі процентні ставки або недостатню банківську ліквідність тощо. Низькі рівні кредитування можуть призводити до обмеження споживчого попиту, оскільки позики часто використовуються для фінансування витрат на покупки товарів та послуг.

Занадто високі показники кредитування можуть свідчити про фінансову нестабільність в економіці. Це може призводити до зростання боргового навантаження на підприємства та домогосподарства, збільшення ризику неплатоспроможності та фінансових криз. Якщо позичальники не можуть повернути свої позики, це може призвести до проблем у банківській системі та економічних наслідків. Також занадто високі показники можуть свідчити про штучне зростання економіки, тобто зростання заснованого на позичених коштах. Це може створювати неприродну економічну активність, яка не має підґрунтя в реальному секторі, і в результаті може призвести до економічної кризи та перегріву

ринків, зокрема ринків нерухомості та фінансових активів. У свою чергу це може призвести до підвищення цін, створення спекулятивних бульбашок та нестабільності на ринках. Згідно з показниками, Національний Банк України якісно справляється з регулюванням кредитування.

Питома вага готівки поза банками в загальному обсязі грошової маси вказує на те, яка частка грошей перебуває в циркуляції поза формальними банківськими каналами. Готівка поза банками може включати гроші, які зберігаються у гаманцях населення, під подушками, а також у підприємств, які утримують готівку для операцій з платежів та інших цілей. Даний показник може мати такі прояви, як підвищений ризик нелегальної (тіньової) економіки, оскільки готівка часто використовується для операцій, які можуть бути поза офіційними фінансовими каналами. Також, велика кількість готівки поза банками може заважати проводити ефективний контроль за грошовою масою та монетарною політикою. Це може ускладнити здійснення монетарних заходів, таких як регулювання ставок відсотка та управління ліквідністю. В цілому цей показник коливається від незадовільних показників до задовільних за аналізований період [3, 16].

До додаткових показників економічної безпеки можна віднести рівень інфляції споживчих цін. Згідно з рисунком 2.1, найбільшим приріст даного показника спостерігався у 2015 році. Скоріше за все, це пов'язано з агресією росії у 2014 році та веденням бойових дій на території східної України. З 2016 до 2020 рік показник інфляції показав тенденцію до зниження, і почав знову рости у 2021 році. В цілому показник інфляції не є стабільним, проте мав стійку тенденцію до зниження.

Очевидно, економічна інтеграція з Європейським Союзом вимагає від України певного перехідного періоду, під час якого країна адаптується до нових економічних умов і стандартів ЄС. Цей перехідний період може бути складним і вимагає ефективного забезпечення економічної безпеки, а отже і зміцнення фінансової стійкості країни. Це може бути досягнуто шляхом стабілізації фінансової системи, зменшення державного боргу, покращення управління публічними фінансами та розвитку фінансового ринку [13, 17].

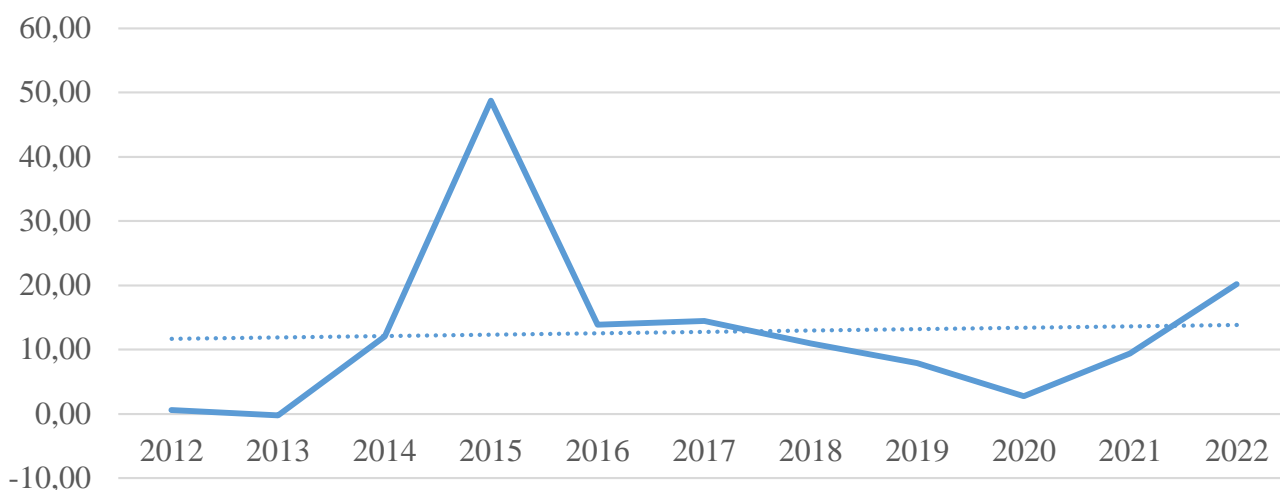

Рисунок 2.1 – Інфляція споживчих цін за 2012-2022 рік

Джерело: [9].

Наразі актуальною проблемою є російська агресія, яка відносно відкрито почалася у 2014 році. Згідно з статистикою, до 2014 року Україна мала досить гарні показники, які описують економічну безпеку, та навіть після початку військових дій на території України, економічного тиску з боку росії та її союзників, Україна втримала свою економіку та незважаючи на внутрішні та зовнішні проблеми, має досить гарні показники як для воюючої країни [18, 39].

Забезпечення економічної безпеки під час перехідного періоду при економічній інтеграції з ЄС потребує системного підходу та спільних зусиль уряду, бізнесу та громадськості. Виконання необхідних реформ, створення відповідних інституційних механізмів та розвиток сприятливого інвестиційного клімату є ключовими у цьому процесі.

У цілому, забезпечення економічної безпеки України під час перехідного періоду при економічній інтеграції з ЄС є складним завданням, але можливим досягненням. Ефективне впровадження стратегії реформ, розробка імплементації необхідних політичних та економічних механізмів, а також сприяння сталому економічному зростанню та фінансовій стійкості допоможуть Україні забезпечити економічну безпеку та позитивні результати в контексті європейської інтеграції.

2.2 Перспективи та проблеми зміцнення економічної безпеки України в системі Європейського Союзу

З моменту визнання незалежності України у 1991 році, розвиток її економіки та стабілізація суспільства стали головними завданнями країни. Економічна безпека є невід'ємною складовою національної безпеки країни і має прямий вплив на її стабільність та здатність до відповіді на виклики і загрози. У цьому контексті Європейський Союз виступає не лише важливим торговельним партнером, але й визначальним фактором для забезпечення економічної безпеки України в майбутньому та пріоритетним напрямом розвитку.

Аналізуючи економічну безпеку України в системі ЄС, варто враховувати різні аспекти такої взаємодії. Це включає у себе впровадження стандартів ЄС у різних галузях економіки, гармонізацію законодавства та нормативно-правових актів, забезпечення відповідності технічним та якісним стандартам, а також підтримку розвитку інновацій та підприємництва.

Взаємодія України з ЄС у сфері економічної безпеки є важливою для розвитку країни та її інтеграції в європейський економічний простір [25]. Це допомагає покращити стандарти життя громадян, залучити інвестиції та стимулювати економічний розвиток. Зокрема, європейська інтеграція важлива для забезпечення економічної безпеки України з кількох причин:

- забезпечує доступ до великого ринку споживачів та інвестиційних можливостей. Це допомагає розвивати національну економіку та збільшувати економічний потенціал держави;

- сприяє розвитку торгівлі, яка є важливим джерелом доходів для багатьох країн. Членство в ЄС дозволяє експортувати товари та послуги на великий ринок без митних бар'єрів та інших обмежень. Крім того, європейська інтеграція сприяє розвитку міжнародних бізнес-зв'язків та залученню іноземних інвестицій;

– сприяє зміцненню правової системи та захисту прав інтелектуальної власності. Це допомагає створити умови для економічного розвитку, забезпечуючи інвесторів та бізнесмени засобами захисту своїх прав.

Економічна безпека в контексті ЄС є складовою частиною загальної безпеки та розвитку, де особливу увагу приділяється екологічній безпеці та використанню екологічно чистих технологій. ЄС вважає, що екологічна безпека є пріоритетним завданням, оскільки вона впливає на довгострокову стійкість економічних систем, забезпечує збалансований розвиток та добробут громадян. У контексті ЄС, екологічна безпека передбачає не лише захист довкілля від негативного впливу економічної діяльності, але й активне залучення до розвитку та впровадження екологічно чистих технологій. ЄС підтримує та сприяє інноваціям у сфері екологічних технологій, створює сприятливі умови для розвитку зеленої економіки та стимулює перехід до низьковуглецевого та стійкого розвитку [2].

З іншого боку, збільшення економічної залежності держав одна від одної може збільшувати ризики для економічної безпеки. Наприклад, інтеграція з більш розвиненими економіками може призвести до збільшення конкуренції на внутрішньому ринку та погіршення конкурентоспроможності національних підприємств. Крім того, інтеграція може зменшити можливості країн-учасниць застосовувати заходи економічної політики, такі як захист від демпінгу, або регулювання іноземних інвестицій. Це може призвести до збільшення економічної залежності від інших країн та загрози національної безпеки.

Для подолання негативних наслідків на етапі зміни курсу інтеграції, важливо врахувати деякі закони та фактори, що впливають на економічну безпеку України:

1. Світова економічна система починає новий етап глобалізації, який може призвести до формування нового способу виробництва - "постіндустріалізації" або "інформаційної економіки". Цей процес є характерним для економік країн та стикається з подібними проблемами.

2. Під час формування геоекономічних союзів країни переживають різні етапи розвитку, і зміна економічної стратегії може призвести до порушення колишніх економічних зв'язків та встановлення нових.

3. При вступі до економічного союзу країна повинна прийняти нові вимоги та правила економічної та логістичної діяльності, які можуть відрізнятись.

4. Різниця в економічному рівні країни та союзу, до якого вона приєднується, може вимагати революційних змін в її економіці [26].

Науковець Рєзнік О.М. визначив, що рівень економічної безпеки країн ЄС є достатньо високим, проте він залежить від різних факторів. Для того, щоб Україна зберегла внутрішній ринок та незалежне економічне майбутнє під час євроінтеграції, їй необхідно подолати довгий шлях виходу з економічної кризи. Для досягнення цієї мети важливо зрозуміти сутність економічної безпеки і виконувати чіткі та злагоджені дії з боку державних органів та структур, щоб підняти рівень економічної безпеки України на європейський рівень [35].

При цьому слід враховувати зростаюче протистояння між США та Китаєм, яке є актуальним питанням міжнародного порядку денного. Політична та торгово-економічна конкуренція між цими країнами посилюється, і вона впливає на окремі країни та регіони світу. Ця ситуація є частинкою загальносвітового тренду, який можна порівняти з «пазлом»: російська агресія стала каталізатором збільшення розмежування між демократичним світом на чолі зі США та ЄС та авторитарними країнами, які демонструють тоталітарні тенденції, культ особи та нехтування правами людини, такими як росія, Китай, КНДР та Білорусь [36].

Зважаючи на постійний розвиток економіки, суспільства та держави в цілому класичне поняття міжнародної економічної безпеки повинне бути уточненим у нових реаліях. Для великої за площею країни як Україна потрібно не тільки зберігати можливість економічного розвитку, а й мати можливість вступати у конфронтацію з іншими недружніми країнами для встановлення лідерства України в регіоні та збереження територіальної цілісності країни. Тому доцільно аналізувати не тільки можливості щодо збереження безпеки при євроінтеграції, а й вбачати можливості для посилення та забезпечення лідерських позицій України як на регіональному, так і на світовому рівні.

Більшість західних держав виявилася невідповідною до повномасштабної агресії росії, яка поставила світ на межу Третьої світової війни. Тим не менш

консолідований захист України проти росії привів до поразки такого потужного агресора та дозволило уникнути серйозних іміджевих втрат країнами Заходу. Початкові етапи війни показали необхідність систем колективної та національної безпеки, які забезпечують завчасне виявлення ризиків, запобігання загрозам і ефективне реагування на агресію та погрози. Тому варто зазначити, що Україна витримала тиск як на збройні сили, так і на економіку зі сторони рф, і не повинна нехтувати своєю економічною безпекою заради євроінтеграції.

На користь євроінтеграції, слід зауважити, що українська економіка підтримувалася європейськими партнерами, проте не настільки ефективно, як це було можливо. Тому євроінтеграція України повинна змінити систему економічної безпеки ЄС з урахуванням нових реалій для вдосконалення колективної безпеки, а не нехтувати економічною безпекою, в тому числі й інформаційною задля отримання торгових привілеїв. Так, закон України «Про медіа» не відповідає вимогам ЄС щодо законів країни-кандидата у ЄС, проте цей закон є одним з основних законів, які регулюють інформаційну безпеку України [3, 6, 13, 33, 38].

Отже, європейська інтеграція може відігравати значну роль в забезпеченні економічної безпеки держави, оскільки вона сприяє збільшенню ринків збуту, залученню інвестицій та доступу до нових технологій, а також співпраці в галузі безпеки, енергетики та інфраструктури.

Україна зіткнулася з дилемою євроінтеграції – пожертвувати частиною національної безпеки, в тому числі й економічної, задля подальшого економічного розвитку та модернізації країни. Наша держава може залучити необхідні кошти для макроекономічної стабільності, диверсифікувавши джерела зовнішніх запозичень, на європейському фінансовому ринку, який сьогодні є найбільшим у світі. При цьому, важливо зміцнити стабільність демократичної політичної системи та її інститутів, модернізувати правове поле і забезпечити прозорість національного законодавства, а також поглиблювати культуру демократії і повагу до прав людини. Європейська інтеграція може стати основною політичною вигодою цієї послідовної реформи.

3 АНАЛІЗ ПЕРСПЕКТИВ ЙМОВІРНОЇ ЗМІНИ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.

Україна, як суверенна держава, активно працює над поглибленням своїх зв'язків з Європейським Союзом та реалізацією євроінтеграційних процесів. Це вимагає не тільки політичних та соціальних змін, але й значних трансформацій в економічній сфері країни. Для подальшого дослідження перспектив ймовірної зміни системи економічної безпеки України в контексті євроінтеграції було обрано два успішних кейси на прикладі Польщі та Хорватії. Це дві країни, які стали членами ЄС, а також мають деякі історичні, економічні, політичні та соціокультурні аспекти схожості з Україною.

Польща, як і Україна, є країною з значним потенціалом та великим внутрішнім ринком. Обидві країни мають значні ресурси і базу для розвитку різних галузей економіки, таких як сільське господарство, важка промисловість та інноваційні технології. Польща також зіткнулася з великими економічними та структурними викликами під час процесу трансформації після розпаду комуністичного блоку, що може мати певну спільність з викликами, які стоять перед Україною.

Хорватія має схоже географічне положення з Україною, що сприяє розвитку туристичного сектору та морського транспорту. Обидві країни зіткнулися з питаннями корупції та нестабільністю в політичній сфері, що вимагало впровадження реформ та змін для забезпечення економічної стабільності та привабливості для іноземних інвесторів, а також з війною, окупацією територій та їх подальшим розмінуванням. Крім того, як і Україна, Хорватія має відкритий економічний ринок, що вимагає адаптації до стандартів та вимог ЄС.

Враховуючи це, в роботі розглянуто основні показники економічної безпеки Польщі та Хорватії до та після вступу в ЄС (деталі в Додатках В та Г), що може стати в нагоді для формування основних засад розвитку України.

На рисунку 3.1 та 3.2 наведено темп зростання ВВП Хорватії за 2008-2018 роки та Польщі за 1999-2009 роки.

Рисунок 3.1 – Темп зростання ВВП Хорватії за 2008-2018 роки

Джерело: [9]

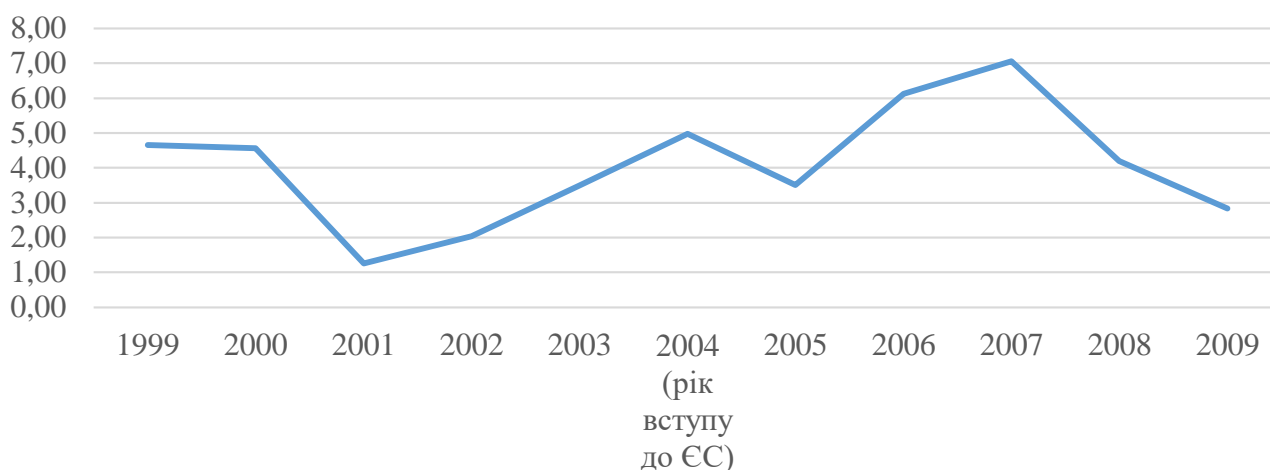

Рисунок 3.2 – Темпи зростання ВВП Польщі за 1999-2009 роки

Джерело: [9]

За період з 2008 по 2018 роки темп зростання ВВП Хорватії демонстрував поступове, але невелике зростання. У 2008 році цей показник склав 7,40%, що є позитивним показником і свідчить про розвиток економіки країни. Однак, починаючи з 2009 року, спостерігався загальний тренд зниження темпів зростання ВВП протягом 5 років до 2013 року. Це може бути пов'язано з фінансовою кризою, яка почалася у 2008 році, та її негативним впливом на економіку, що супроводжувалося економічною нестабільністю та фінансовими труднощами. Проте, у 2013 році, коли Хорватія стала членом Європейського Союзу,

спостерігалось позитивне зміщення в темпах зростання ВВП до 5,44%. Це може свідчити про позитивний ефект від вступу до ЄС та сприятливих умов для економічного розвитку. Вступ до ЄС може бути спричинено поліпшенням доступу до європейських ринків, залученням іноземних інвестицій та підтримкою з боку ЄС. З 2014 по 2018 роки темпи зростання ВВП Хорватії лише помірно змінювалися, коливаючись у межах 0,07% - 2,11%. Цей показник, хоча й невеликий, є позитивним та стабільним. Порівняно з показниками з 2009 по 2012 роки, коли спостерігалось значне зниження темпів зростання ВВП, цей період свідчить про певне відновлення та стабілізацію економічного розвитку Хорватії.

Згідно з рисунком 3.2, в період з 1999 по 2009 роки Польща виявила стійкий ріст свого ВВП. У 2004 році, коли Польща стала членом Європейського Союзу, відбулося помітне прискорення темпів зростання ВВП до 4,98%. Це може свідчити про позитивний ефект вступу до ЄС та сприятливих умов для економічного розвитку. У 2006 році Польща зафіксувала найвищий темп зростання ВВП - 6,13%. Це свідчить про значний економічний прогрес та ефективність заходів, прийнятих для стимулювання економіки. В 2009 році, під впливом світової фінансової кризи, темпи зростання ВВП Польщі сповільнилися до 2,83%. Це свідчить про вразливість економіки країни перед зовнішніми економічними шоками. Узагалі, Польща демонструвала стабільний ріст свого ВВП протягом розглянутого періоду. Темпи зростання були помірними, що свідчить про сталу та раціональну економічну політику країни.

На наступній парі рисунків 3.3 та 3.4 наведено сальдо зовнішньої торгівлі Хорватії та Польщі за відповідні роки.

Хорватія мала негативне сальдо зовнішньої торгівлі протягом розглянутого періоду, що означає, що вартість її імпорту перевищувала вартість експорту. У 2008 році негативне сальдо зовнішньої торгівлі склало -10,55% до ВВП, що свідчить про значний дисбаланс у зовнішньоекономічних відносинах країни. В період з 2009 по 2013 роки негативне сальдо зменшилося, проте залишалося від'ємним. В цей період Хорватія стала членом Європейського Союзу (2013 рік), але це призвело до покращень у зовнішньоекономічних показниках тільки починаючи з 2014 року,

коли сальдо зовнішньої торгівлі Хорватії показує позитивні значення, що означає покращення торговельного балансу. Це може бути результатом різних заходів, прийнятих для стимулювання експорту та зменшення імпорту, та можливо з збільшенням інтеграції Хорватії до ЄС. У 2017 році сальдо зовнішньої торгівлі Хорватії досягло найвищого показника - 3,82% до ВВП. Однак, в наступному році (2018) цей показник знову зменшився до 1,55%.

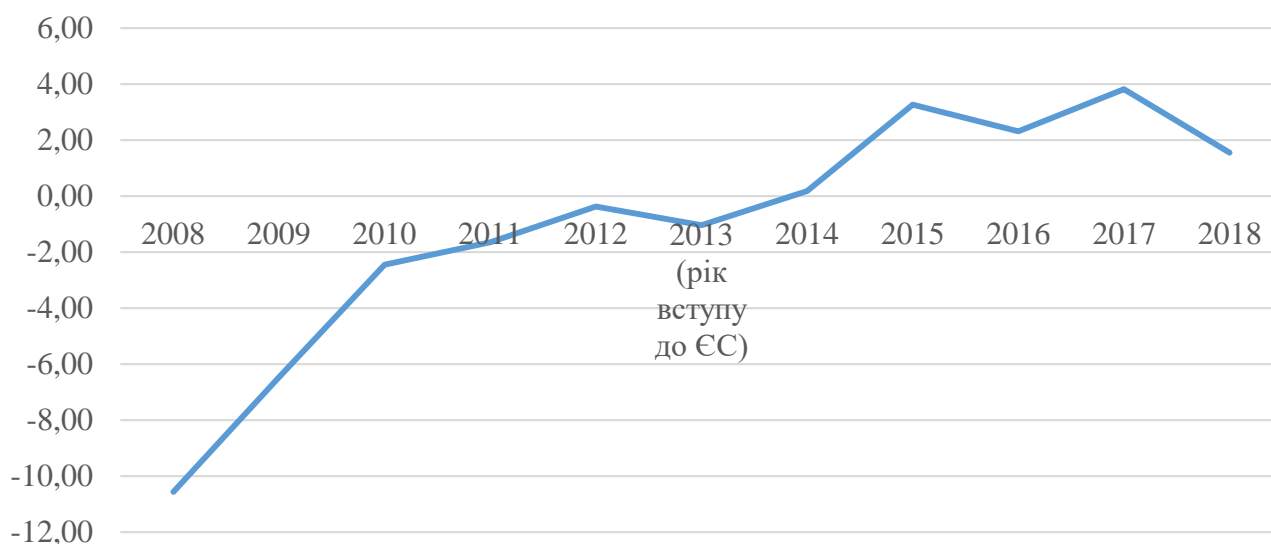

Рисунок 3.3 – Сальдо зовнішньої торгівлі Хорватії у % до ВВП за 2008-2018 роки

Джерело: [9]

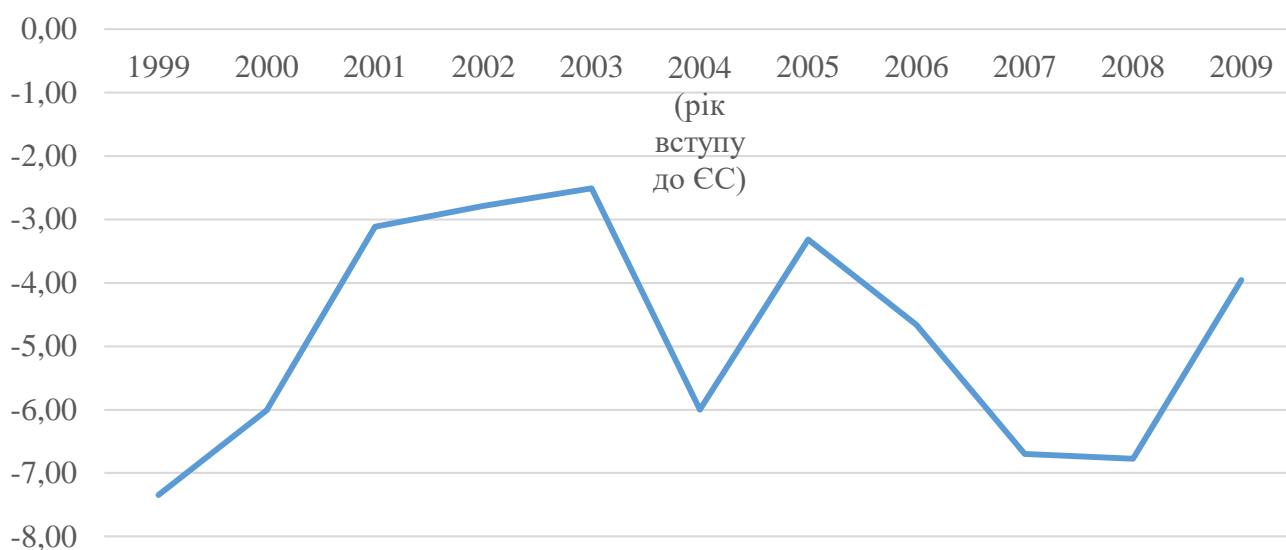

Рисунок 3.4 – Сальдо зовнішньої торгівлі Польщі у % до ВВП за 1999-2009 роки

Джерело: [9]

Польща також мала негативне сальдо зовнішньої торгівлі протягом розглянутого періоду, що означає, що вартість її імпорту перевищувала вартість експорту. З 1999 по 2004 роки негативне сальдо зовнішньої торгівлі зростало, досягнувши найвищого значення в 2004 році (-6,00% до ВВП). Цей період також включає рік вступу Польщі до ЄС (2004 рік). Проте, починаючи з 2005 року, сальдо зовнішньої торгівлі Польщі показує покращення, хоча залишається негативним. Це може свідчити про ефективність вжитих заходів для збалансування торговельного балансу та підтримки експортного сектора. Можливі причини покращення сальдо зовнішньої торгівлі включають поліпшення конкурентоспроможності товарів та послуг, розширення ринків збуту, впровадження торговельних політик та заходів підтримки експорту. У 2009 році сальдо зовнішньої торгівлі зменшилося до -3,96% до ВВП, що свідчить про певні покращення у зовнішньоекономічних відносинах країни порівняно з попередніми роками. Однак, негативне сальдо все ще присутнє, що може свідчити про виклики та необхідність подальших заходів для збалансування торговельного балансу та стимулювання експортної діяльності. Загальне негативне сальдо зовнішньої торгівлі Польщі показує необхідність активної торговельної політики, спрямованої на розвиток конкурентоспроможного експорту та зменшення залежності від імпорту. Досягнення позитивного сальдо зовнішньої торгівлі сприятиме збільшенню економічної стійкості, зростанню ВВП та зміцненню міжнародної позиції Польщі.

На рисунках 3.5 та 3.6 наведено загальний обсяг резервів Хорватії за 2008-2018 роки та Польщі за 1999-2009 роки.

Згідно з рисунком 3.5, загальний обсяг резервів Хорватії зростав протягом розглянутого періоду, з винятком невеликого зниження в 2016 році. Починаючи з 2013 року, рік вступу Хорватії до Європейського Союзу, загальний обсяг резервів показує стійкий ріст. Це свідчить про певну стабілізацію та зміцнення фінансової позиції країни після вступу до ЄС. Найвищий обсяг резервів зафіксовано в 2018 році (19,99% від ВВП). Це може свідчити про покращення економічної стійкості та здатності країни до впорядкування фінансових ризиків.

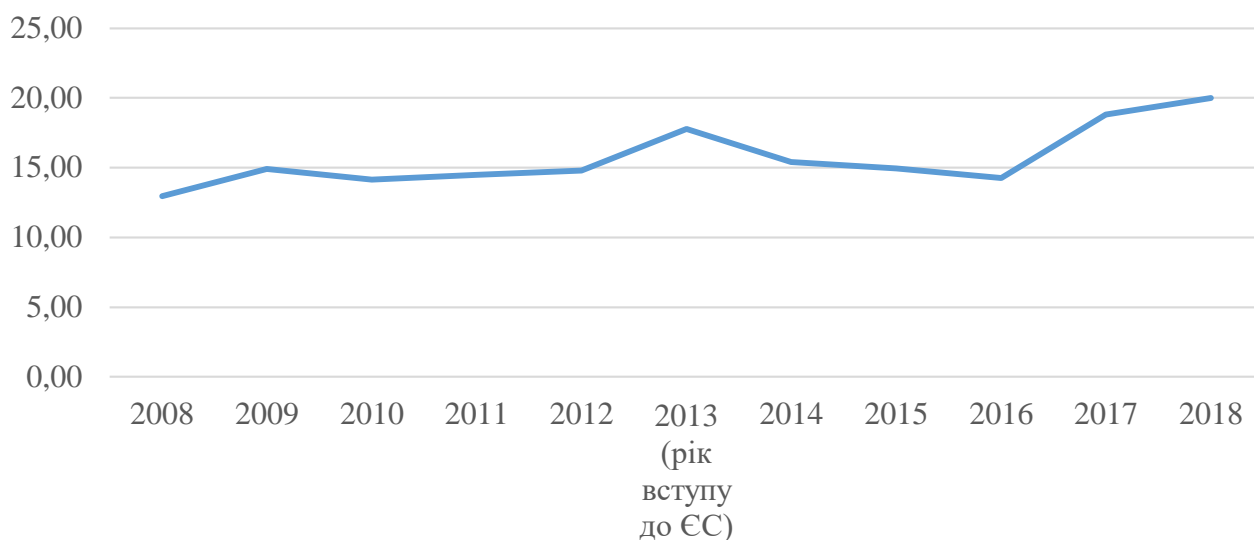

Рисунок 3.5 – Загальний обсяг резервів у Хорватії у 2008-2018 роках

Джерело: [9]

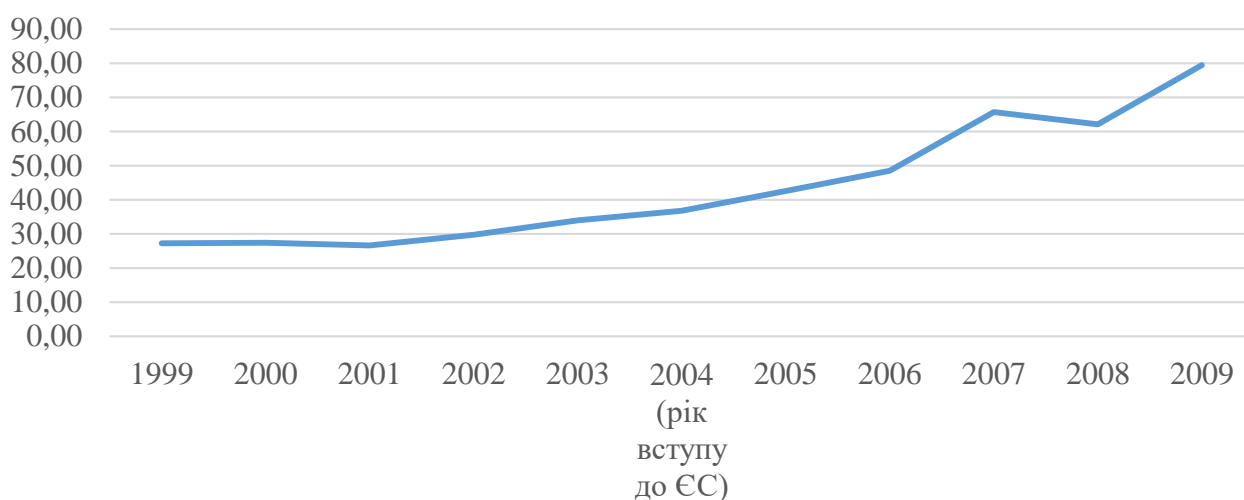

Рисунок 3.6 – Загальний обсяг резервів у Польщі у 1999-2009 роках

Джерело: [9]

Загальний обсяг резервів у Польщі протягом розглянутого періоду демонстрував стабільне зростання з невеликими коливаннями. Особливо помітний ріст резервів спостерігається з 2004 року, коли Польща вступила до Європейського Союзу. Це може бути відображенням зростання зовнішніх інвестицій, розвитку торгівлі та зміцнення економічної стабільності країни. Значне збільшення загального обсягу резервів в 2009 році до 79,52% від ВВП свідчить про ефективне управління економікою та політику залучення іноземних інвестицій. Маючи великі резерви, Польща забезпечує собі фінансову безпеку та має можливість зменшити

ризика фінансових криз та забезпечити стабільний розвиток. Загальний обсяг резервів є важливим показником фінансової стійкості країни і свідчить про її здатність управляти економічними труднощами та забезпечувати стає зростання. Зростання обсягу резервів у Польщі вказує на позитивну економічну динаміку та довіру іноземних інвесторів. Це також може сприяти залученню додаткових інвестицій та сприяти розвитку країни в майбутньому. Забезпечення стійких резервів є важливим завданням для подальшого зміцнення фінансової системи та забезпечення стабільного економічного розвитку Польщі.

На рисунках 3.7 та 3.8 наведено річний рівень інфляції споживчих цін у Хорватії та Польщі.

Рівень інфляції Хорватії у 2008 році становив 6,08%, що можна вважати помірною інфляцією. Проте з 2009 по 2013 роки, спостерігається загальний тренд зниження рівня інфляції. Це може бути пов'язано з економічною нестабільністю та фінансовими труднощами, які вплинули на споживчі витрати та попит на товари і послуги. Крім того, в цей період впроваджувалися реформи та стабілізаційні заходи, які мали на меті зменшити інфляційний тиск і покращити економічну стабільність країни. У 2013 році, року вступу Хорватії до Європейського Союзу, відбулася невелика інфляція на рівні 2,22%. Це може бути пов'язано зі змінами в економічних умовах, адаптацією до нових ринкових умов та впливом європейських стандартів і політики. Вступ до ЄС міг мати позитивний ефект на стабільність цін та зменшення інфляційних тисків. З 2014 по 2018 роки інфляційний рівень залишався низьким або навіть від'ємним (від'ємне значення вказує на дефляцію). Це свідчить про економічну стабільність та контрольовану інфляцію в цей період. Низький рівень інфляції може бути результатом ефективних монетарних політик, розумного управління цінами та споживчими витратами. У цілому, Хорватія демонструвала помірну інфляцію з варіаціями протягом розглянутого періоду, але після вступу до ЄС інфляційний тиск зменшився. Це може бути сприятливим для економічної стабільності та контролю цін, що сприяє покращенню фінансової ситуації, захисту споживчої купівельної сили та стимулюванню економічного розвитку.

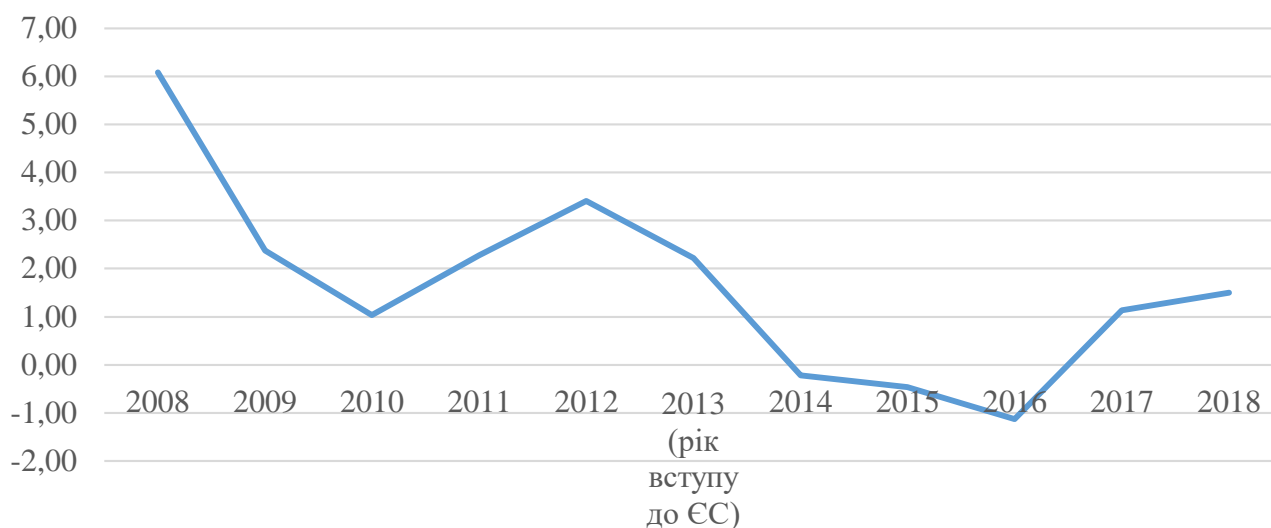

Рисунок 3.7 – Річний рівень інфляції споживчих цін у Хорватії у 2008-2018 роках

Джерело: [9]

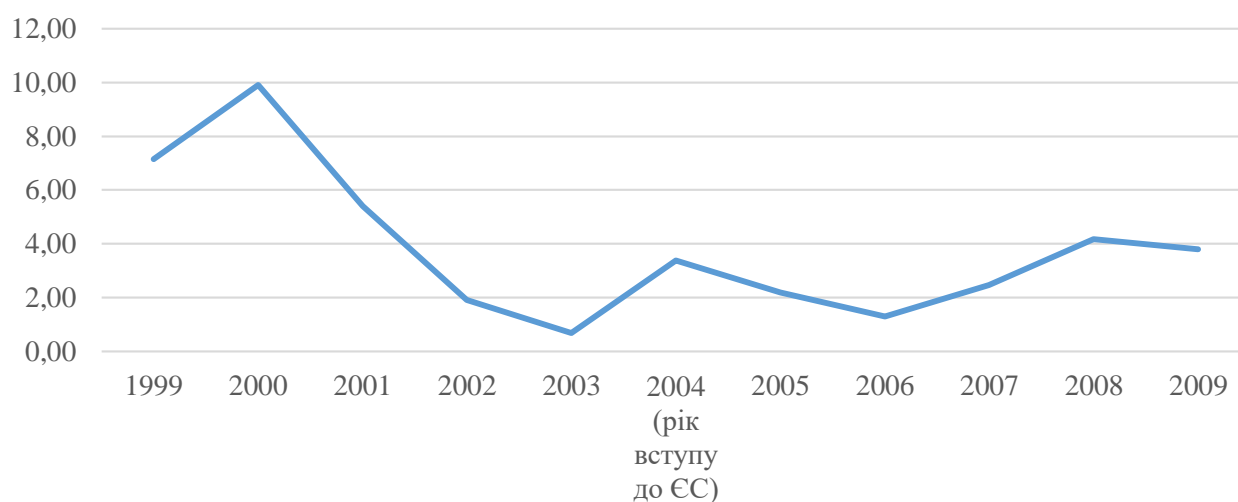

Рисунок 3.8 – Річний рівень інфляції споживчих цін у Польщі у 1999-2009 роках
Джерело: [9]

На прикладі Польщі у 1999 році інфляційний рівень був відносно високим і становив 7,15%. Це може бути пов'язано з переходом країни до ринкової економіки та змінами в ціновій політиці. У 2000 році інфляція суттєво зросла до 9,90%, що свідчить про високий темп зростання цін. Це може бути пов'язано зі зростанням попиту та економічними факторами, які вплинули на цінову динаміку. Проте, в наступні роки, з 2001 по 2003, спостерігається послаблення інфляційних тисків. У 2001 році інфляція знизилася до 5,41%, а в 2002 році — до 1,91%. Це свідчить про контрольований ріст цін та ефективність політики цінової стабілізації. У 2003 році

інфляція була на низькому рівні, склавши всього 0,68%. Це свідчить про деяку стабілізацію цін та контрольовану інфляцію. У 2004 році, році вступу Польщі до Європейського Союзу, інфляційний рівень склав 3,38%. Це може бути пов'язано з впровадженням європейських стандартів та політики, що сприяли стабілізації цін та зниженню інфляційних тисків. Протягом наступних років, з 2005 по 2007, інфляційний рівень підтримувався на помірно низькому рівні, коливаючись в межах 2,18% - 2,46%. Це свідчить про економічну стабільність та ефективну політику управління цінами. У 2008 році інфляція знову зросла до 4,16%, що можна вважати помірним значенням, і свідчить про певний ріст цін. У 2009 році інфляційний рівень склав 3,80%, що також свідчить про помірний ріст цін. Загалом, в Польщі спостерігалася коливання інфляційного рівня протягом розглянутого періоду. Після вступу до Європейського Союзу інфляційний тиск зменшився, що свідчить про позитивний вплив європейських стандартів та політики на стабільність цін у країні.

На рисунках 3.9 та 3.10 наведено річний рівень інфляції споживчих цін у Хорватії та Польщі.

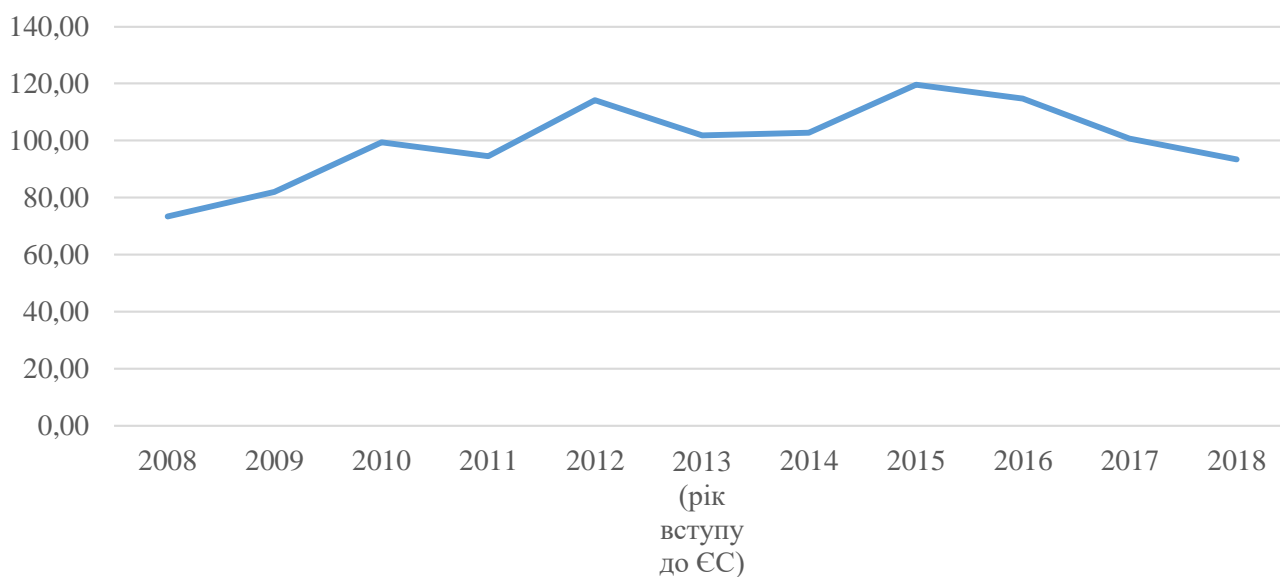

Рисунок 3.9 – Обсяг кредитів Хорватії у відсотках до ВВП у 2008-2018 роках

Джерело: [9]

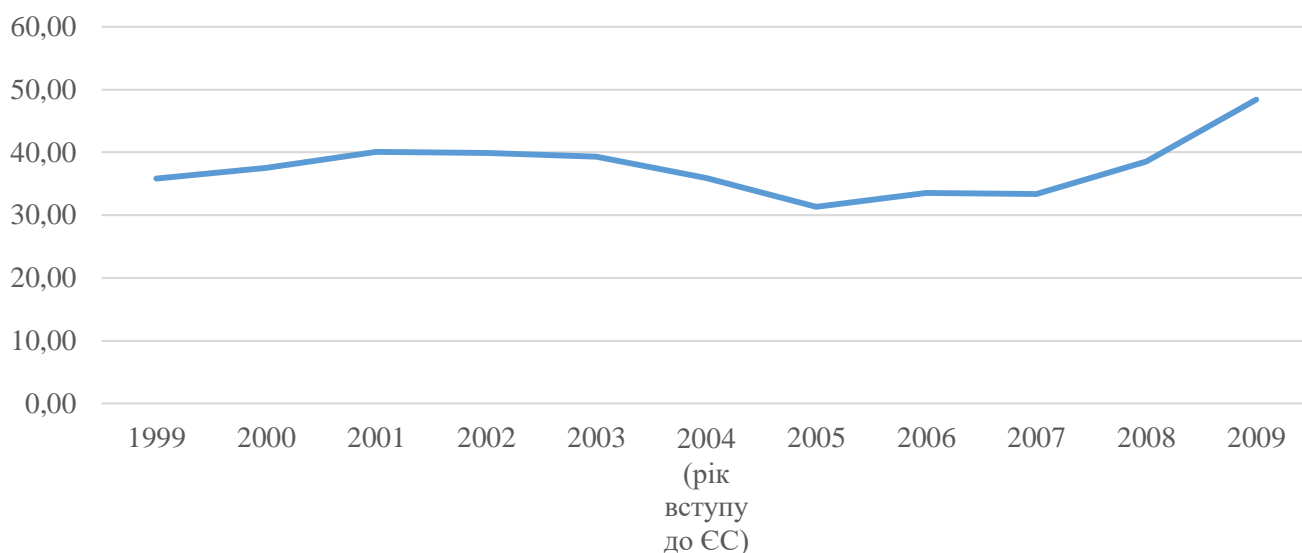

Рисунок 3.10 – Обсяг кредитів Польщі у відсотках до ВВП у 1999-2009 роках

Джерело: [9]

Впродовж розглянутого періоду в Хорватії спостерігався зростаючий тренд обсягу кредитів у відсотках до ВВП. У 2008 році обсяг кредитів становив 73,39% до ВВП, що показує значну кількість кредитів, виданих в економіці країни. У наступному році, 2009, відсоткове співвідношення кредитів до ВВП збільшилося до 81,95%. Це може свідчити про подальше зростання кредитування та залучення фінансових ресурсів для розвитку економіки. У 2010 році спостерігається ще більше зростання обсягу кредитів до 99,41% ВВП, що свідчить про значну роль кредитного сектора в економіці країни. У наступні роки (2011-2013) спостерігається трохи менша тенденція зниження, але обсяг кредитів залишається високим. В 2013 році, році вступу Хорватії до Європейського Союзу, відсоткове співвідношення складає 101,88%. У 2014 році обсяг кредитів становить 102,78% ВВП, а в 2015 та 2016 роках спостерігається подальше зростання до 119,60% та 114,73% ВВП відповідно. У 2017 та 2018 роках спостерігається послаблення обсягу кредитів до 100,67% та 93,36% ВВП, але вони залишаються на високому рівні.

У Польщі спостерігався загальний тренд зростання обсягу кредитів у відсотках до ВВП. У 1999 році обсяг кредитів склав 35,87% до ВВП, що можна вважати помірно низьким показником. У наступні роки, з 2000 по 2004, спостерігається послаблення кредитного ринку, де обсяг кредитів зменшується до

31,34% ВВП у 2005 році. Це може бути пов'язано з реформами в банківському секторі та економічною стабілізацією після кризи. У 2004 році, році вступу Польщі до Європейського Союзу, обсяг кредитів становив 35,94% ВВП. З 2005 року по 2009 рік спостерігається значне зростання обсягу кредитів. У 2009 році відсоткове співвідношення досягло найвищого показника - 48,44% ВВП. Це може свідчити про активне кредитування в цей період, що може бути пов'язано з економічним розвитком та збільшенням доступу до кредитних ресурсів. Отже, можна зробити висновок, що протягом розглянутого періоду в Польщі спостерігалось загальне зростання обсягу кредитів у відсотках до ВВП, з відзначеними періодами зниження та значного зростання в окремі роки.

Вступ Хорватії та Польщі до ЄС виявився успішним кроком, що призвів до позитивних зрушень в показниках економічної безпеки країн. Ці позитивні тенденції свідчать про перспективність євроінтеграції для України і можуть служити важливим аргументом для зміцнення економічної безпеки через вступ до ЄС в умовах її післявоєнного відновлення. Україна може очікувати позитивних змін у таких сферах, як темп зростання ВВП, сальдо зовнішньої торгівлі, загальний обсяг резервів, річний рівень інфляції споживчих цін та обсяг кредитів.

При євроінтеграції відкриваються нові можливості для економічного розвитку, які сприятимуть зміцненню та покращенню економічної безпеки країни та стануть корисними в умовах післявоєнного розвитку країни. Перехід до європейських стандартів та норм допоможе прискорити реформи, забезпечити більш прозоре та ефективне управління, знизити рівень корупції та сприяти залученню іноземних інвестицій. Прогнозується, що зростання ВВП України буде прискорюватись за рахунок покращення бізнес-клімату, залучення нових технологій та інвестиційних проектів. Покращення сальдо зовнішньої торгівлі сприятиме збільшенню обсягу експорту та розширенню міжнародних ринків збуту українських товарів і послуг. Євроінтеграція також може призвести до збільшення загального обсягу резервів країни, що забезпечить більшу стійкість фінансової системи та здатність країни подолати економічні виклики, що в цілому призведе до посилення економічної безпеки України.

ВИСНОВКИ

За проведеним дослідження зроблено наступні висновки.

Економічна безпека України має вирішальне значення для загальної національної безпеки та сталого розвитку країни. Це поняття охоплює різні аспекти, які впливають на стабільність та процвітання економіки, а також на якість життя громадян. Одними із ключових аспектів економічної безпеки є стабільність фінансово-кредитної системи, розвиток інфраструктури, конкурентоспроможність господарського сектору, залучення іноземних інвестицій тощо.

Економічна безпека України зазнає значних викликів і загроз, серед яких особливо важливі на сьогоднішній день є збройна агресія з боку росії, корупція, економічна нестабільність, недостатність розвитку інфраструктури та загрози в галузі кібербезпеки. Ці фактори можуть суттєво обмежити потенціал розвитку країни, порушити нормальне функціонування фінансово-економічної системи та негативно позначитися на життєвому рівні населення.

Проведений аналіз поточного стану економічної безпеки в Україні розкриває наявність ряду викликів і проблем, які потребують негайного уваги та вирішення. Деякі показники економічної безпеки в країні відображають негативну тенденцію, наближаючись до критичних значень, проте загалом ця негативна динаміка більше пов'язана з зовнішніми факторами, зокрема збройною агресією з боку російської федерації, ніж з внутрішніми причинами, що може розглядатись як позитивний зрушення.

У контексті забезпечення економічної безпеки, європейська інтеграція відіграє надзвичайно важливу роль для держави. Це дозволить Україні зміцнити свої резерви та забезпечити стійкість своєї економіки. Використання досягнень та норм ЄС в галузі економічної безпеки сприяє впровадженню необхідних реформ, залученню міжнародної експертизи та покращенню системи управління. Основними перевагами європейської інтеграції для України є доступ до європейського досвіду та кращих практик у сфері фінансів, банківської системи,

регулювання ринків, антикорупційних механізмів та галузей управління, потенціал розвитку та відновлення інфраструктури в Україні, доступ до великого ринку ЄС з його мільярдним споживчим потенціалом тощо.

Аналізуючи перспективи можливої зміни системи економічної безпеки України в контексті процесу євроінтеграції, можна зробити висновок, що подальша інтеграція з Європейським Союзом відіграє значну роль у поліпшенні економічної безпеки країни. Аналіз показників економічної безпеки Польщі та Хорватії підтверджує позитивний вплив євроінтеграції як на економічну безпеку країни, так і на загальний стан економіки.

Отже, європейська інтеграція відіграє важливу роль у забезпеченні економічної безпеки України. Вона сприяє впровадженню кращих практик, зміцненню фінансової системи, боротьбі з корупцією та розвитку інфраструктури. Така інтеграція стимулює стабільний та стійкий економічний розвиток, а також підвищує конкурентоспроможність України на міжнародному ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Definitions: what we mean when we say “economic security”. International Labour Organization. URL: <https://www.ilo.org/public/english/protection/ses/download/docs/definition.pdf> (дата звернення: 15.05.2023).
2. Geopolitics of the green transition and improving EU’s economic security | EEAS. The Diplomatic Service of the European Union | EEAS. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/geopolitics-green-transition-and-improving-eu’s-economic-security_en#top (дата звернення: 15.05.2023).
3. Guzenko O., Kadala V. Shadow economy as a factor segment of threats to the level of economic security. Law journal of donbass. 2020. Т. 70, № 1. С. 54–63. URL: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2020-70-1-54-63> (дата звернення: 23.05.2023).
4. International Committee of the Red Cross. What is economic security?. International Committee of the Red Cross. URL: <https://www.icrc.org/en/document/introduction-economic-security> (дата звернення: 15.05.2023).
5. Narboy K., Faridakhon K., Shakhzod S. Criteria for classification of economic security indicators. International journal of multicultural and multireligious understanding. 2021. Т. 8, № 7. С. 120.
6. Opinion of the directorate general human rights and rule of law information society and action against crime directorate information society department on the law “on media” of ukraine. Strasbourg : Council of Europe, 2023. 23 с. URL: <https://rm.coe.int/dgi-2023-03-ukraine-tp-law-on-media-2751-9297-4855-1-2753-6081-2551-1/1680aa72df> (дата звернення: 01.05.2023).
7. Tentori D. The Future of EU Economy: Less of Russia, More of the Rest? URL: <https://www.ispionline.it/en/publication/future-eu-economy-less-russia-more-rest-34894> (дата звернення: 26.04.2023)

8. The global risks report 2023. Geneva : World Economic Forum, 2023. 97 с.
URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2023.pdf (дата звернення: 28.04.2023).
9. World development indicators | databank. DataBank | The World Bank.
URL: <https://databank.worldbank.org/> (дата звернення: 14.05.2023).
10. Yaremenko O., Matviyets O. Foreign economic security of ukraine in the context of integration policy: the essence, threats and influence factors. International humanitarian university herald. economics and management. 2020. No. 43. URL: <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2020-43-10> (дата звернення: 14.05.2023).
11. Андрейків О. М. Євроінтеграція України як пріоритетний шлях розвитку держави. Збірник наукових праць Львівського державного інституту новітніх технологій та управління. Юридичні науки. 2007. № 2. С. 240–247.
12. Басс Д. Я. Основні загрози економічній безпеці України в сучасних умовах. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2017. № 4. С. 7–13.
13. Безега Т. Євроінтеграція як геополітична складова у процесах впливу на економічний розвиток незалежної України. Геополітика України: історія і сучасність. 2010. № 2. С. 66–89.
14. Гнатенко В. Загрози економічній безпеці держави в умовах глобалізації. АПУ. 2021. № 9(1), с. 55-62.
15. Варналій З. С. Економічна безпека. Київ : Знання, 2009. 647 с.
16. Варналій З. С. Детінізація економіки як чинник забезпечення фінансової безпеки держави. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2004. № 69. С. 29–32.
17. Гбур З. В. Структура забезпечення економічної безпеки України в контексті європейської інтеграції. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 23. С. 98–102.
18. Гбур З. В., Палагусинець Р. В. Економічна безпека України в умовах воєнного стану. Перспективи стабільного економічного розвитку та економічної

безпеки: світовий досвід і вітчизняні реалії. 2022. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-252-7-3> (дата звернення: 25.05.2023).

19. Геополітичні та гео економічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі. Наук. ред. В. Юрчишин. Київ: Центр Разумкова, 2022. 102 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2022_TRANSFORMANS_UKR.pdf (дата звернення: 26.04.2023).

20. Гончарова В.О. Вплив тіньової економіки на економічну безпеку держави. Хмельницький : ХНУ, 2001. 195 с

21. Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства) : Договір Європ. екон. співтовариства від 25.03.1957 р. : станом на 1 січ. 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text (дата звернення: 14.05.2023).

22. Економіка та економічна безпека держави. Теорія і практика : моногр. навч. посіб. Ч.1. Монографія. Ч.2. навч. посібник / авт. кол. : С. Давиденко, О. Єгорова, В. Приходько та інш.; рец. : О. І. Дацій, Я. Ф. Жовнірчик, О. В. Царенко. Ужгород: РІК-У, 2017. 388 с.

23. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення. Київ. Лібра, 2003. 280 с.

24. Кузенко Т. Б. Планування економічної безпеки підприємства в умовах ринкової економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01. Європейський ун-т фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу. К., 2004. 18 с.

25. Мартинов А. Європейська інтеграція. Енциклопедія історії України. Київ, 2005. Т. 3. С. 95. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Evropeyska_integraciya (дата звернення: 14.05.2023).

26. Нікішин, Е. В. Умови забезпечення економічної безпеки держави перехідного періоду при економічній. Економічний аналіз: зб. наук. праць. 2017. Том 27. № 4. С. 59-64.

27. Огляд депозитних корпорацій. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/files/SDDS/AA_BS.xlsx (дата звернення: 14.05.2023).
28. Онищенко С. В., Пугач О. А. Загрози економічній безпеці України: сутність, оцінювання та механізм упередження : монографія. Полтава : ПолтНТУ, 2015. 337 с.
29. Основи економічної безпеки / О.М. Бандурка, В.Є. Духов, К.Я. Петрова, І.М. Черняков. Харків. НУВС, 2003. 236 с
30. Остапчук Д. О. Складність національної економіки та економічна безпека держави. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2014. № 1. С. 243–247.
31. Предборський В. А. Економічна безпека держави : Монографія. Київ : Кондор, 2005. 398 с.
32. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> (дата звернення: 25.04.2023).
33. Про медіа : Закон України від 13.12.2022 р. № 2849-IX : станом на 22 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення: 02.05.2023).
34. Пшетачник Я., Тарпова С. Війна Росії проти України: хронологія кібератак. Дослідн. служба євродепутатів, 2022. 8 с. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733549/EPRS_BRI\(2022\)733549_XL.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733549/EPRS_BRI(2022)733549_XL.pdf) (дата звернення: 28.04.2023).
35. Рєзнік О. М. Порівняльний аналіз сутності економічної безпеки України та країн Європейського Союзу. Форум права. 2015. № 4. С. 232–236. –URL: http://nbuv.gov.ua/jdf/FP_index.htm_2015_4_42.pdf (дата звернення: 14.05.2023).
36. Роль і місце України в перспективних європейській та євроатлантичній системах безпеки. Центр Разумкова, 2022. с.4-9. URL: https://razumkov.org.ua/images/2022/11/16/2022_Rolj_i_mistce_Ukr.pdf (дата звернення: 01.05.2023).

37. Сак Т. В. Економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції. Інноваційна економіка. 2013. № 6 (44). С. 336–340.
38. Степанова Т. М., Корнієнко В. О. Євроінтеграція України: переваги та недоліки : thesis. 2019. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/24093> (дата звернення: 27.05.2023).
39. Тимошенко О. В., Олешко А. А. Державна політика економічної безпеки України в умовах глобальної нестабільності. Економіка та держава. 2018. № 9. С. 30–33. DOI: 10.32702/2306-6806.2018.9.30
40. Ткач, В. О. Економічна безпека в умовах ринкових трансформацій. Європейський вектор економічного розвитку, 2011, 1: 228-234.
41. Третяк В. В. Економічна безпека: сутність та умови формування. Економіка і держава : наук. журн. 2010. No 1. С. 6–8.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1 – Економічна сутність категорії «економічна безпека країни»

Джерело	Визначення
Гончарова В.О. [20, с. 18]	Стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз й здатний задовольнити потреби особи, сім'ї, суспільства, держави
Бандурка О.М., Духов В.С., Петрова К.Я., Черняков І.М. [29]	Здатність її економічної системи протистояти негативному впливу об'єктивних та суб'єктивних чинників для досягнення макроекономічних цілей розвитку на рівні постіндустріальних держав
Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [32]	Стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання
Міжнародний комітет Червоного Хреста [4]	Здатність окремих осіб, домогосподарств або громад задовольняти свої основні потреби стабільно та з гідністю. Це може змінюватись залежно від фізичних потреб людини, навколишнього середовища та переважаючих культурних стандартів. Їжа, базове житло, одяг і засоби гігієни вважаються основними потребами, як і відповідні витрати; основні активи, необхідні для заробітку на життя, а також витрати, пов'язані з охороною здоров'я та освітою, також підлягають кваліфікації.
Міжнародна організація праці	Безпека, що складається з базової соціальної безпеки, яка визначається доступом до інфраструктури основних потреб, яка стосується охорони здоров'я, освіти, житла, інформації та соціального захисту, а також безпеки, пов'язаної з роботою.
Варналій З. С. [15]	Забезпечення найбільш ефективного використання ресурсів суб'єкта господарювання для запобігання загрозам і створення умов для стабільного функціонування основних його елементів
Кузенко Т. Б. [24]	Стан ефективного використання його ресурсів і існуючих ринкових можливостей, що дозволяє запобігати внутрішнім і зовнішнім загрозам і забезпечувати його тривале виживання і стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної місії
Козаченко Г. В., Пономарьова В. П., Ляшенко О. М. [23]	Міра гармонізації в часі й просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних з ним суб'єктів навколишнього середовища, які діють поза межами підприємства

Додаток Б

Таблиця Б.1 – Граничні значення показників економічної безпеки

Значення показника	Критичний	Небезпечний	Незадовільний	Задовільний	Оптимальний
Різниця темпу приросту ВВП України з середнім ВВП країн, що розвиваються	-2	-1,5	-1	1	2
Сальдо зовнішньої торгівлі, % до ВВП	-7	-5	-4	-3	-1,5
Обсяг інвестицій в основний капітал, % ВВП	4	4,5	5	6	7
Частка інноваційної продукції в усіх відвантажених товарах	3	7	15	20	25
Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, відсотків	20	36	41	45	50
Питома вага готівки поза банками в загальному обсязі грошової маси (M0/M3), відсотків	20	22	25	30	35
Обсяг кредитів, % до ВВП	10	13	15	20	25
Обсяг кредитів, % до ВВП	80	70	60	50	30

Джерело: [2]

Додаток В

Таблиця В.1 – Основні показники економічної безпеки Хорватія за 5 років до та після вступу до ЄС

Показник	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Обсяг ВВП, млрд. дол. США	70,94	63,32	60,67	63,41	57,37	59,03	58,42	50,24	52,40	56,32	62,32
Темпи зростання ВВП, %	2,00	-7,19	-1,22	-0,09	-2,33	-0,40	-0,43	2,52	3,56	3,41	2,80
Обсяг інвестицій в основний капітал, % ВВП	7,40	4,85	2,55	1,97	2,55	1,64	5,44	0,07	0,81	0,80	2,11
Частка інноваційної продукції в усіх відвантажених товарах	9,52	11,31	10,18	8,69	11,81	12,49	10,44	10,71	14,40	8,73	8,84
Сальдо зовнішньої торгівлі, % до ВВП	-10,55	-6,45	-2,45	-1,65	-0,36	-1,04	0,19	3,27	2,31	3,82	1,55
Загальний обсяг резервів (з золотом включно), млрд грн	12,96	14,89	14,13	14,48	14,81	17,77	15,42	14,97	14,24	18,82	19,99
Річний рівень інфляції споживчих цін, %	6,08	2,38	1,03	2,27	3,41	2,22	-0,22	-0,46	-1,13	1,13	1,50
Обсяг кредитів, % до ВВП	73,39	81,95	99,41	94,50	114,17	101,88	102,78	119,60	114,73	100,67	93,36

Джерело: [9].

Додаток Г

Таблиця Г.1 – Основні показники економічної безпеки Польщі за 5 років до та після вступу до ЄС

Показник	1999	2000	2001	2002	2003	2004 (рік вступ у до ЄС)	2005	2006	2007	2008	2009
Обсяг ВВП, млрд. дол. США	170,0 3	172,2 2	190,9 1	199,0 7	217,8 3	255,1 1	306,1 4	344,6 2	429,0 3	533,6 1	439,7 4
Темпи зростання ВВП, %	4,65	4,56	1,26	2,04	3,50	4,98	3,51	6,13	7,06	4,20	2,83
Обсяг інвестицій в основний капітал, % ВВП	4,36	5,42	2,97	2,06	2,47	5,44	3,61	6,23	5,83	2,73	3,19
Частка інноваційної продукції в усіх відвантажен их товарах									3,73	5,14	6,97
Сальдо зовнішньої торгівлі, % до ВВП	-7,34	-6,01	-3,11	-2,78	-2,51	-6,00	-3,31	-4,67	-6,69	-6,77	-3,96
Загальний обсяг резервів (з золотом включно), млрд грн	27,31	27,47	26,56	29,78	33,96	36,77	42,56	48,47	65,72	62,18	79,52
Річний рівень інфляції споживчих цін, %	7,15	9,90	5,41	1,91	0,68	3,38	2,18	1,28	2,46	4,16	3,80
Обсяг кредитів, % до ВВП	35,87	37,52	40,08	39,90	39,35	35,94	31,34	33,54	33,36	38,58	48,44

Джерело: [9].